

Razvojna mapa djeteta kao podrška prijelazu

Esmina Skopljak i Helena Burić

O razvojnoj mapi kao mediju koji predstavlja podršku prijelazu djeteta iz obitelji u vrtić i iz vrtića u školu, pišu Esmina Skopljak i Helena Burić.

Prijelaz iz obiteljskog u vrtićko okruženje je proces. Ponekad su znakovi stresa koji prate taj proces vidljivi i kod djeteta i kod roditelja. Kao profesionalci koji su radeći s djecom predškolske dobi jednako usmjereni i na rad s njihovim roditeljima, u razgovoru uočavamo mnoge nedoumice s kojima se na početku susreću:

Na početku, kad je Niko krenuo u vrtić, ja sam imala odmah problem s tim kako će to izgledati kad je moje dijete u vrtiću. To je bilo prvi put da moje dijete neće biti sa mnom. Nisam imala nikakvu predodžbu o tome kako će se uklopiti i što će raditi, kako će funkcionirati.

(Sandra, D., majka dječaka Nike)
Promišljajući o različitim načinima kako obiteljima predstaviti život djeteta u vrtiću, kao i prilagodbe vrtićkog okruženja izraženim potrebama djeteta, u praksi nam se uspješnim pokazao rad na razvojnim mapama djece.

Razvojnu mapu djece vidimo kao zbirku aktualnih informacija koje dokumentiraju djetetov napredak i promjene u dječjem razvoju. Iako preuzimamo odgovornost za izradu i nadopunjavanje mapa, osobito nam je važno da obitelji sudjeluju u prikupljanju podataka koji su sadržani u mapama. Pritom u svaku mapu uključujemo informacije iz brojnih izvora koje čine dinamički pokazatelj djetetova učenja i razvoja u socijalnom, emocionalnom, kognitivnom i motoričkom području. Razvojne mape stvaramo koristeći se metodom deskripcije. To podrazumijeva točno opisivanje onoga što vidimo, vodeći računa o tome da se u ovom procesu poštuje načelo objektivnosti, kako bi se izbjegla interpretacija i

vrednovanje. Naime, točno opisivanje slijeda aktivnosti, načina uključivanja djece u pojedine aktivnosti, iniciranje interakcija s drugom djecom i slično, upućuje nas da ne interpretiramo dječje ponašanje na temelju jednog opažanja jer ovakav pojednostavljen pristup praćenju može dovesti do pogrešnih interpretacija kojima je moguće donijeti sasvim pogrešne zaključke o razvojnom procesu djeteta. Na osnovu niza objektivnih informacija roditelj može prepoznati kako teče proces učenja njegova djeteta.

Ilustracija razvojnog puta

Odgajatelji, obitelj i sama djeca (negdje od 3. godine) odlučuju o odabiru uzoraka

radova koje će uvrstiti u mapu. Kad djeca sudjeluju u ovom procesu, to im pomaže da samoprocjenjuju vlastiti rad i o njemu donose vlastiti sud. Na taj način djeca dobivaju poruku da je samoprocjena važan dio učenja i odrastanja.

Razgledavanje i razgovor o razvojnoj mapi predstavlja radost djetetu i roditeljima, a naše iskustvo govori i kako mapa može biti temelj razvoja snažnog partnerstva između obitelji i odgajatelja. Sve češće u literaturi nailazimo na zaključak da sudjelovanje roditelja ima pozitivan učinak na kvalitetu odgoja i obrazovanja djece zbog prepoznavanja činjenice da roditelji raspolažu cjelovitim i

relevantnim znanjem o jakim i slabim stranama svoje djece, a brojne studije pokazuju i da sudjelovanje roditelja povoljno i trajno utječe ne samo na djecu već i na roditelje. Iz ovog razloga, s roditeljima razmjenjujemo informacije o promatranju i praćenju djece u pojedinim aktivnostima, dogovaramo zajedničko, paralelno (dom, vrtić) promatranje djece u aktivnostima i zajedničku usporedbu i analizu dobivenih podataka. U zajedničkim razgovorima roditelji prepoznaju i vrednuju svaki razvojni pomak koji je dijete činilo: *Mapa mi iznova govori koliko je hrabar razvojni put imalo moje dijete u vrtiću.* (Sandra K., majka djevojčice Petre) U ovom procesu zajedno učimo i međusobno se osnažujemo.

Na temelju zabilješki dobivenih promatranjem i bilježenjem prikupljamo informacije koje predstavljaju bazu za procjenu trenutačnog postignuća. Na temelju ovih podataka u kratkoročne i dugoročne planove unosimo strategije koje su istovremeno podrška i izazov za buduća postignuća djece.

Kad se približava vrijeme prijelaza u školu, obitelji imaju nove dileme: *Jako nam je bilo važno kad je došao trenutak odlaska u prvi razred. Moje dijete je imalo puno svojih bitaka za pobijediti, taj njegov problem s burnim emocijama, s nestrpljenjem. Kako to sve jednoj učiteljici reći, da joj se približi kakvo je to dijete, da ne shvati pogrešno neke njegove stavove i ponašanje, da ga pokuša zaposliti kako bi što manje imao problema? Dala sam joj mapu.* (Daniela K., majka dječaka Borne)

U posljednjih nekoliko godina u dogovoru s roditeljima i djecom, razvojne mape koristimo kao medij podrške prijelaza iz vrtića u školu. Prvotne reakcije su vrlo pozitivne iako smo svjesni delikatnosti informacija i važnosti očuvanja povjerenja. Stoga u narednom razdoblju planiramo organizirati i stručne aktivne između vrtića i škole koji će govoriti o važnosti i načinima objektivnog praćenja, promatranja i bilježenja. Nakon jedne zajedničke razmjene informacija o djetetu na našu je adresu stiglo pismo učiteljice:

Tijekom prelistavanja mapa ostala sam vrlo iznenađena bogatstvom područja koje je odgajateljica Esmina Skopljak uspjela pratiti tijekom četiri godine kod djece (N. Ž., T. F., A. P., B. K.).

Mape su iznimno sadržajne i obiluju detaljima, te mogu pomoći svakoj učiteljici prilikom preuzimanja nove generacije. Bilješke o ponašanju, samostalnosti i koncentraciji mogu

pomoći u procjeni nekih aktualnih ponašanja djece. Neke su se bilješke odgajateljice poklopile i s mojim opažanjima o pojedinoj djeci, a u pojedinim slučajevima (npr. A. P.) potvrdila se i procjena o nadarenosti djeteta u određenom području. O razvoju fine motorike djece možemo puno doznati iz prikupljenih slikovnih prikaza i pismenih mišljenja odgajateljice, što također može pomoći u nastavnim situacijama u prvom razredu (N. Ž. i T. F.). Svako je dijete vrlo detaljno opisano u ovim mapama, a iz brojnih fotografija djece snimljenih u različitim situacijama može se puno doznati o novim učenicima naše škole. (učiteljica Željka Šac, Osnovna škola Matulji)

Promišljajući o vrijednosti zabilježaka sadržanih u mapi, možemo zaključiti da iz različitih prikupljenih i pomno analiziranih bilježaka i uzoraka radova možemo pratiti i dokumentirati dječji napredak, opisati način na koji dijete

misli i uči, bilježiti djetetove socijalne, emocionalne, fizičke i kognitivne osobine i vještine, razmjenjivati informacije s obiteljima, koristiti ih u procesu planiranja (analiziranje postignuća, postavljanje novih ciljeva i razvojnih zadaća, razvoj novih strategija), uočavati poteškoće na razvojnom planu, pomoći djetetu da samostalno vrednuje vlastiti napredak i koristiti je kao podršku prijelaza iz vrtića u školu. Vjerujemo da će djeci ovaj dokument kasnije, u odrasloj dobi, biti vrijedna zabilješka i draga uspomena na razdoblje djetinjstva.

Esmina Skopljak je odgajateljica savjetnica u Dječjem vrtiću Matulji i trenerica u Pučkom otvorenom učilištu Korak po korak. esminaskopljak@yahoo.com

Helena Burić je voditeljica Programa za vrtiće u Pučkom otvorenom učilištu Korak po korak u Zagrebu, Hrvatska. helena@korakpokorak.hr

Primjeri različitih bilježaka iz mape

Djevojčica P. (4, 4 g.), 15. listopada 2011.

Situacija: razdoblje prilagodbe

Tijekom prvih dana boravka u vrtiću, djevojčica P. se neprestano nalazi uz odgajateljicu, prati kretanje druge djece, a odvaja se samo kratkotrajno. Pažnju joj privlače nove slikovnice. Tada se nakratko odvaja, no i dalje krajičkom oka prati kretanje odgajateljice. Najčešće je sama u paralelnoj igri. Odbija da ju djeca dodiruju, povlači se i skriva iza odgajateljice. Kad drugo dijete sjeda na stolicu na kojoj običava sjediti, tada kaže: *Makni se, to je moja stolica, molim te.*

Akcija: u dogovoru s roditeljima Centar početnog čitanja i pisanja opremiti slikovnicama koje se djevojčici učestalo čitaju kod kuće.

Djevojčica P. (4, 5 g.), 18. studenoga 2011.

Situacija: sudjelovanje u igri i interakcija s vršnjacima

Početak mjeseca djevojčica se započela družiti s djevojčicom V., grli je i sjedi kraj nje u svim aktivnostima. Razgovara i s drugom djecom kad joj se obrate, no ne započinje razgovore. U druženju s V. se smije, predlaže ideje za igru i prihvaća njezine. Zajedno su u dramskom centru, oblače haljine, glume. U situaciji sukoba, pokušava samostalno riješiti problem. Rijetko traži pomoć.

Akcija: Nadopuniti izbor odjeće u dramskom centru, inicirati izradu šešira od pedagoški neoblikovanog materijala (potaknuti suradničku aktivnost). Potaknuti ih na osmišljavanje modne revije, te na taj način uključivati još djece u Petrin interakcijski krug.

Djevojčica P. (4, 6 g.), 15. prosinca 2011.

Situacija: iskazivanje empatije

Ponekad empatiju pokazuje riječima, dodirom, pružanjem pomoći ili odgajateljicu upozorava na ono što vidi. Ponekad vlastite osjećaje ne verbalizira, ali pokazuje da suosjeća, razumije i prihvaća osjećaj drugoga. Na primjer, kad se njen prijatelj L. rasplače, prilazi mu i miluje ga.

Akcija:

Izrada plakata na temu osjećaja: Što me veseli, kad sam tužna, ljuta, sretna... Komunikacijske igre u jutarnjem krugu: Pozdrav putuje, kako si danas? Prilikom planiranja izbora aktivnosti predlagati djeci novi način: *Danas odaberi za igru nekoga s kim se dugo vremena nisi igrao/la.*